

G E O M A T I C A

Bestemmingsplan, een uurtje werk?

Veel stedenbouwkundige bureau's worden door kleine en middelgrote gemeenten ingehuurd om bestemmingsplannen en exploitatieberekeningen te maken. Dit werk gebeurde tot voor kort nog vooral met tekentafel en rekenmachine. De laatste paar jaar wordt steeds meer van de computer gebruik gemaakt. Stedenbouwkundigen stuiten dan echter op een aantal specifieke problemen bij het automatiseren van dit onderdeel van hun vak.

JOS ZOMERPLAAG *

In de eerste, conceptuele, denkfase is het zeer lastig om iets te automatiseren. Er moeten veel ruwe schetsen gemaakt worden waar nog veel in geschraapt en gewijzigd kan worden. Dit kan veel sneller met potlood en papier dan met het beste tekenprogramma. In de uitwerkingsfase kan een computer echter nuttig zijn.

Gedigitaliseerd

Wanneer van een plangebied zowel het bestemmingsplan, als kaarten van bijvoorbeeld het rioleringsstelsel, de verkeerscirculatie en het beplantingsschema gemaakt moeten worden, loont het de moeite om het gebied te digitaliseren. De topografische ondergrondkaart wordt dan lijn voor lijn, punt voor punt, in de computer ingevoerd. Dit is echter een zeer arbeidsintensief proces. In alle andere gevallen wordt daarom gewoon de tekentafel gebruikt. Wel is het zo, dat voor steeds meer gebieden in Nederland reeds gedigitaliseerde kaarten beschikbaar zijn. De trend is dus dat het handmatig tekenen zal afnemen. Indien gekozen wordt voor een gedigitaliseerde bestemmingsplankaart, wordt over de ondergrondkaart het plan ingetekend. Aan alle kaartelementen worden *labels* gehangen. Op die labels staat informatie over het kaartelement. In het geval van een woning zou er bijvoorbeeld de bouwhoogte, het volume en de rooilijn aangehangen kunnen worden.

Bibliotheek

Bij een bestemmingsplan horen bestemmingsplanvoorschriften. In het ideale geval zouden de planvoorschriften door een computer uit een *voorschriften-bibliotheek* kunnen worden opgevraagd. Hierin zouden alle mogelijke planvoorschriften die in Nederland gebruikt worden of zijn, opgeslagen moeten zijn. Een gemeente is dan in staat een aantal voorschriften op te vragen, die zij voor een bepaald bestemmingsplan wil gebruiken. Die gegevens zouden gekoppeld kunnen worden aan de

kaartelementen op de plankaart. In korte tijd zou dan het bestemmingsplan geschreven zijn. Helaas bestaat zo'n voorschriften-bibliotheek (nog) niet.

Elke gemeente heeft zijn eigen voorschriften die onderling echter nauwelijks verschillen. Het gaat meestal om nuances of een iets andere wijze van formuleren. Het Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting (NIROV) heeft een eerste aanzet gegeven tot een uniformering van bestemmingsplanvoorschriften.¹

In het rapport 'Op dezelfde leest' worden enkele adviezen gegeven aan de lokale overheden hoe standaardisatie te bereiken is. Deze adviezen vinden echter nog niet overal gehoor, omdat elke gemeente aan de 'eigen' voorschriften gewend is. Het resultaat is, dat door politieke onwil het schrijven van planvoorschriften op dit moment veel meer tijd kost en veel duurder is dan strikt noodzakelijk zou zijn.

Exploitatierkening

Ondertussen is het maken van een bestemmingsplan al voor een groot deel geautomatiseerd. Het koppelen van kaartelementen aan de bestaande standaardvoorschriften is wél mogelijk. Met de hand (en helaas dus (nog) niet via een gecomputeriseerde voorschriftenbibliotheek) worden voor de verschillende gemeenten de 'eigen' voorschriften in het plan bijgewerkt. Ook het maken van een *exploitierkening* is voor een groot deel geautomatiseerd. De kaartelementen krijgen een label met hun economische waarde, waarna is uit te rekenen hoeveel het plan kost. De rekenprogramma's hiervoor bestaan al langer. Nieuw is de koppeling aan de plankaart.

Het tekenen van de *plankaart* gebeurt uiteraard ook met behulp van de computer. De kwaliteit van 'computerkaarten' is meestal groter dan die van handmatige kaarten. Als achteraf wijzigin-

gen in het plan optreden, kunnen bovendien snel en goedkoop weer nieuwe kaarten gemaakt worden.

Huiverig

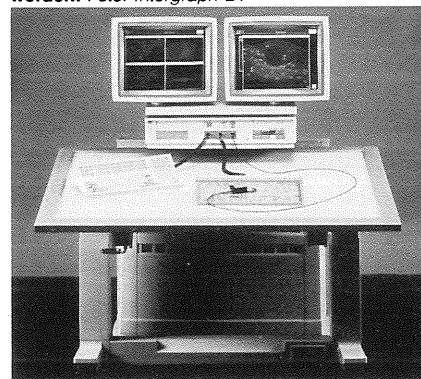
Wanneer het stedenbouwkundig bureau klaar is met de gedigitaliseerde en getekende kaarten kan er een probleem ontstaan. Veel kleinere gemeenten beschikken nog niet over een computersysteem dat de gedigitaliseerde kaarten kan verwerken. Dat betekent dat men bij planwijzigingen afhankelijk blijft van het stedenbouwkundig bureau, iets waar veel gemeenten huiverig voor zijn. Dit is waarschijnlijk een kwestie van tijd: in de toekomst zullen ook de kleinere gemeenten wellicht over krachtige computersystemen beschikken, die immers steeds goedkoper worden.

Op dit moment is een *integrale benadering* van planning en beheer nog toekomstmuziek. Dit zou betekenen dat er een beheerprogramma op de plankaart zou kunnen worden losgelaten. Zo'n programma bepaalt wanneer kaartelementen voor onderhoud in aanmerking komen en houdt de 'boekhouding' van het gebied bij. Op een lager schaalniveau, onder andere bij een aantal woningbouwverenigingen, wordt al met een dergelijk geautomatiseerd beheersysteem gewerkt.

In de praktijk blijkt het maken van een bestemmingsplan en andere onderdelen van de ruimtelijke planning, vaak gepaard te gaan met een grote versnippering van taken. Het gebeurt nog teveel dat door de ene afdeling kaarten gedigitaliseerd worden, terwijl de andere afdeling toch verder werkt met handmatig vervaardigde kaarten. Vaak is ook niet bekend wie op welk moment waar mee bezig is: iedereen probeert soms tegelijkertijd het wiel uit te vinden. Standardisatie kan daarbij uiterst nuttig zijn, met name grafische standaardisatie.

De problemen met het automatiseren van bestemmingsplannen zijn van creatieve, politieke en organisatorische aard. De organisatorische problemen zullen in de loop der tijd wellicht door standaardisatie verdwijnen. Wellicht zal ook de politieke huiver voor het werken met gedigitaliseerde gegevens plaats maken voor een vertrouwen in de computer. Problemen van creatieve aard kunnen echter niet door de computer worden opgelost, dat zullen de stedenbouwkundigen zelf moeten doen.

Een Interview-werkstation met een digitaliseertafel, waarop kaarten gedigitaliseerd kunnen worden. Foto: Intergraph BV

Dit artikel kwam tot stand in nauwe samenwerking met de heer H. Fernhout van het Koninklijk Ingenieurs- en Architectenbureau Haskoning.

1. NIROV, mr. R.H.E.M. Uildriks (eindred.): *Op dezelfde leest*. Rapport Werkgroep standaardisering bestemmingsplanvoorschriften, Sectie Planologische Juristen, nr. 10, Den Haag, 1984.